

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 4. An relationes, seu proprietates personarum diuinarum includantur
in essenta formaliter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO IV.

An relationes seu proprietates personarum diuinarum includantur in essentia formaliter?

Affirmat aliqui Thomistae ad q. 28. a. 2. & Valent. in controuersijs lib. j. de Trin. cap. 29. in quarto argumento: moti quibusdam Patrum auctoritatibus & rationibus, quas referemus & diluemus paulo post: propter quod putant proprietates seu relationes personarum esse Deo essentielles & includi in essentia formaliter ac secundum se: non inclusione quidem reali, quia ubi non est distinctio realis, non potest esse realis inclusio, id est, non potest unum realiter includere aliud: sed inclusione rationis, quatenus scilicet conceptus obiectiuus essentiae non praescindit a relationibus: & relationes non distinguuntur ab essentia, ne ratione quidem, nisi inadaequate, quia essentia est aliquid amplius quam relationes: unde ad illas comparatur ut totum ad partem, & ut includens ad inclusum.

Contraria & vera sententia est Aletius j. p. q. 68. membro 5. art. 5. in fine, Ricardi in 1. dist. 34. art. 1. q. j. & 2. D. Bonauenturae ibidem art. vnico q. j. & 2. Carthusiani ibidem. Argentina q. vnica ad eandem distinctionem, §. Tertio modo, mouit. q. 28. art. 2. disp. 6. Suarez 4. cap. 4. Valsq. disp. 121. cap. 2. Cuniga disp. 3. dub. 17. & 18. Ruis disp. 14. sect. 2. quibus adde S. Thom. in 1. dist. 33. q. 1. art. 1. in corp. ubi ait, Verum respectum pertinere ad naturam relationis, quae non pertinet ad rationem essentiae. Et p. q. 33. art. 3. ad 1. dicit communia includi in conceptu propriorum in diuinis: sed non vice versa. Sumimus autem hinc pro eodem relationes & proprietates: quia personae diuinae nihil habent proprium, nisi relatiue opponatur alteri personae cui non conuenit.

Probat primo ex Scripturae affirmante tota plenitudine diuinitatis, id est, totam essentiam diuinam, esse plene & perfecte in qualibet persona. Quo sensu Paulus de Christo ait Coloss. 2. In quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Nimirum, quia Verbum in eo inhabitabat propter vnionem hypostaticam. Neque enim Paulus hoc tantum ait propter circumfessionem personarum aliarum in alijs: sed propterea quod in ipso met. Verbo, & consequenter in Christo ratione Verbi, est essentia diuina plene atque perfecte. Unde Filius perfecte Deus est. Quod alludit Concilium Nicaenum verbis infra referendis, aiens, Filium esse Deum de Deo, perfectum de perfecto, plenum a pleno: Et Damasceni, lib. 3. de fide cap. 6. Totam, inquit, naturam in quauis personarum suarum perfecte esse: totam in patre, totam in Filio, totam in spiritu sancto, confitemur. Ob idque, & Pater perfectus Deus est, & Fi-

et realiter indistincta: aut quod videtur, uel cognoscitur, uideatur aut cognoscatur omni ratione identificata realiter, ut pluribus exemplis naturalibus ostendimus alibi: ita non est necesse ut quod formaliter communicatur, communicetur omni ratione. Cuius exemplum naturale esse potest in anima rationali, quae non informat omnes corporis partes, quae rationalis, neque quae sentiens est.

Ad tertium Respondeo, tres personas addere naturae communi aliqui reate, non tamen distinctum realiter ab illa, sed ratione tantum: & quod est idem re cum alio, posse tamen addere reale quidpiam ratione sola distinctum mutua vel non mutua praecisione. Sic figura addit extensioni reale quidpiam, scilicet modum se realiter habendi, ratione sola distinctum praecisione non mutua. Et quando eadem extensio successiuè recipit repugnantes figuras, quae libet earum est eadem re cum extensione, neque illi repugnat: licet figurae habeant inter se repugnantiam. Sic etiam res alia modos diuersos a se indistinctos, inter se tamen repugnantes admittit. Et quia omnia non sunt similia, ac nusquam in rebus creatis speratur perfecta imitatio mysterij Trinitatis: nihil inde sequitur: quia non omnia diuina generat debent imitabilia in creaturis. Considerandum uero est, aliud esse asserere quod tam proprietates personarum diuinarum, quam essentia, sint reales: & aliud, quod habeant distinctionem realem a natura. Etenim rationes obiectiuae eiusdem realitatis sunt reales: non tamen distinctae realiter. v. g. in homine, rationes animalis, & rationalis: & in anima ipsa rationali, ratio quae est principium substantialia & formale vegetandi, & quae principium sentiendi aut ratiocinandi, sunt reales, licet non diuersae realiter. Quomodo autem possint proprietates personales identificari realiter essentiae, & tamen distinguui realiter inter se, explicabitur infra sect. 7.

Infrabis, quia illa distinguuntur in re quae Deus uidet esse distincta. Atqui Deus uidet essentiam distinguui a paternitate. Videt enim essentiam communicari Filio, & Paternitatem non illi communicari: Essentiam esse improductam, proprietates uero aliquas esse realiter productas: Paternitatem non generari, neque generare: Patrem uero generare, & Filium generari.

Respondeo, Deum non uidere essentiam & proprietates distinguui nisi virtualiter, cognoscendo virtualem illius simplicis entitatis diuinae amplitudinem, & aequiualentiam ad multa: quodque quatenus aequiualeat vni, conuenit illi aliquid non ei conueniens quatenus aequiualeat alteri. Ex. gr. quod illi conueniat communicari, quatenus aequiualeat essentiae rerum creaturarum: & non conueniat illi communicari, quatenus aequiualeat hypostasi creatae, & fecunditati generandi, atque ipsi generationi actuali, quam habent aliqua creaturae.

37. Vide ne Deus essentiam distinguui a relationibus?

38. Sententia affirmans.

39. Proprietates, seu relationes personales non includuntur formaliter in essentia.

40. Probat ex Scriptura.

NO
PART

lius perfectus Deus: & denique Spiritus sanctus perfectus Deus. Consimili ratione, etiam in incarnatione unius est sancte Trinitatis personis, Dei Verbi, totam ac perfectam diuinitatis naturam cum tota humana natura copulatam fuisse dicimus: ac non partem cum parte. *Aut enim diuinitus Apostolus, In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, hoc est in ipsius carne.*

41.
Probatur
ex Conci-
lij.

Probatur secundò ex Concilijs paulò post citandis affirmantibus, quamlibet personarum diuinarum esse plenè & perfectè Deum: & totam essentiam communicari personis productis: & quamlibet personarum singillatim esse Deum: & Trinitatem secundum communem essentiam, indiuiduam esse: & secundum personales proprietates, discretam: ac denique in solis relationibus personarum numerum cerni: in substantia verò, seu essentia & Deitate, non cerni nisi vnitatem. Quæ omnia falsa essent, si relationes includerentur formaliter in essentia, essentque essentialia. Nam qualibet personarum diuinarum non est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: Ergo non esset plenè & perfectè Deus: contra Concilium Nicænum affirmans filium esse Deum de Deo, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, vt refert Gregorius Nazianzen. orat. 50. quæ est de fide Nicæna. Item tota essentia non communicaretur cuilibet personæ productæ, quippe cui non communicatur proprietas & relatio opposita personæ productentis: Contra Concilium Lateran. cap. *Damianus*, affirmans, *Pater dedisse filio suam totam substantiam.* Item qualibet personarum diuinarum singillatim non esset Deus: Deitas: quia qualibet singillatim non est Pater, Filius, & Spiritus sanctus: Contra Concilium Lateranense capitato circa medium, vbi sic ait: *Vna quedam summa res vereciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac singillatim qualibet eorundem. Et idè in Deo secundummodò Trinitas est: quæ qualibet trium personarum est illæ res, videlicet substantiæ, essentia, seu natura diuina.* Item Trinitas non esset indiuidua secundum essentiam, ita vt in essentia non cerneretur nisi vnitatis: discretio verò & numerus sit tantum penes relationes. Nam in essentia ipsa esset distinctio & numerus: siquidem in essentia essent formaliter relationes distinctæ: *vt dicitur in 1. contra Concilium Florentinum in literis vniõnis, & Lateranense cap. *Armiter*, vbi sic habet: *Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta.* Et Toleran. XI. in confessio. Fidei: *In relatione personarum numerus cernitur: in diuinitatis verò substantia quæ enumeratam sit non comprehenditur. Ergo hoc solo numerum insinuant, quod ad diuinitatem suam: & in hoc numero carent, quod ad se sunt.**

42.
Probatur
ex Patribus.

Probatur tertio ex Patribus, qui constanter defendunt contra Arium, Eunomium, & Aetium, ingenitum non esse de substantia, natura, vel essentia patris, ne ex opposito inferri posset diuersitas aliqua in natura, siue

substantia inter Patrem & Filium. Quod idem in eodem modo sequeretur, si pateritas esset de ipsius essentia. Ita S. Augustin. lib. 5. de Trinit. cap. 6. & 7. Cyrill. Dialogo de Trinit. lib. 7. columna. 4. & 5. Nazian. orat. 32. post med. & orat. 35. circa medium. Item Patres cum Nicæna Synodo constanter affirmarunt, contra Arium, Patrem & Filium esse ^{quod dicitur} id est, eiusdem planè substantiæ. Quod falsum esset, si paternitas & filiatio essent de substantia. Item Cyrill. lib. 2. Thesauri cap. 3. paulò post initium, ait differentiam personarum esse, non secundum essentiam, sed secundum relationem, per quam Patris & Filij persona in propria hypostasi constituitur. Et Nazian. orat. 32. dicit relationes circa naturam considerari: & non fecernere substantiam, sed circa substantiam fecerni, vt addit orat. 44. Et Augustin. concione 1. in Psal. 68. parte 1. col. 3. *Quicquid est Patris quod Deus est (id est, quatenus Deus est) hoc est Filius, hoc Spiritus sanctus. Pater quod Deus est, hoc ipso substantia est. Et quia eiusdem substantiæ Filius procul dicitur & Filius Deus. At verò quod pater est, quia non substantiæ nomen est, sed refertur ad Filium: non sic dicimus Filium Patrem esse: quomodo dicimus Deum esse. Idem & clarius docent Boetius, Isidorus, Anselmus, Damascenus, locis allatis à Didaco Ruis disp. 14. sect. 2. & 3.*

43.
Probatur
ratione.

Probatur quarto rationibus Theologicis, quibus certò conuincitur. (suppositis ijs quæ fides docet de mysterio Trinitatis) relatione licet sint identicè ipsa essentia, quippe à qua non distinguuntur à parte rei, vt ostendimus sect. 3. tamen nec singulas, nec simul omnes, nec vllam esse formaliter, id est, secundum continentiam formalem & non tantum emiacialè, de essentia Dei, vt Deus est. Prinsò, quia illa essentia est tota cõmunicabilis personis productis, vt vidimus ex Lateranense cap. *Damianus*: Et vt Florentinum in literis vniõnis, aliaque Concilia supra citata docent, Pater dat Filio totam essentiam, eumque constituit in esse pleno & perfecto Dei secundum omnia Deo essentialia: & tamen non dat esse Patrem. Ergo id non est essentialia. Secundò, quicquid est de essentia Dei, conuenit omni quod est essentialiter & perfectè Deus. Sed singule relationes non conueniunt singulis personis, quæ tamen sunt perfectè Deus: ergo non sunt de essentia Dei. Tertio, essentia in ratione essentia est vnica, & ad nullam personam habet oppositionem: contra verò relationes sunt multæ, & habent oppositionem ad inuicem. Quarto, Pater in priori rationis, vel originis, est essentialiter & perfectè Deus. Ergo filiatio ab illo producta, & origine posterior, non est de essentia Dei. Consequenter patet. Antecedens probatur, quia essentia est prior logicè, prioritate virtualis originis, proprietatibus in ipsa fundatis. Atque ita Pater, ratione essentia, est prior

origine logicè filiatione: ratione verò paternitatis, et prior origine eadem filiatione physice & realiter.

44. Soluitur primum argum. contrar.
Opponit primò Valentia, S. Athanasium in orat. contra Gregales Sabellii dicere, vniuersam plenitudinem & integritatem Deitatis esse Patrem vt patrem, & Filium vt filium, & de Spiritu sancto idem esse existimandum. Respondeo, Athanasium eo loci per integritatem Deitatis intelligere totum & integrum esse Dei, quò vnus & trinus est; asserereque tres personas collectiue sumptas esse totum illud & integrum esse. Reduplicatio verò illa, *patrem vt patrem, & filium vt filium*, probat ad summum essentiam includi in conceptu patris, quò pater est, & filij quò filius est, & Spiritus sancti quò spiritus sanctus est. Quò de re dicemus sect. sequenti.

45. Secundum argum.
Opponit secundò Nazianzenum orat. 39. in sancta lumina, sic dicere: *Vnum in tribus diuinitas est, & tria vnum, ea, inquam, in quibus diuinitas est, vel vt magis proprie dicam, quò diuinitas est.* Respondeo, ex his verbis nihil amplius posse inferri, quàm nullam esse distinctionem à parte rei inter diuinitatem & tres personas, in quibus est diuinitas, vel quò magis proprie loquendo sunt ipsæ diuinitas.

Terrium argum.
Opponit tertio Nazianzenum concessisse Euagrio Monacho essentiam diuinam esse ex tribus personis constitutam. Sed primò, quamuis id concessisset, intelligi posset esse constitutam non in esse essentiali, sed in esse hypostatico. Secundò, nego id concessisse: sed tantum Euagrio obijcenti essentiam diuinam esse ternariam, siue Trinitatem, respondisse, essentiam diuinam esse simplicem & indiuiduam. Habetur id in eius oratione 45. in medio. Alia quò opponit ex auctoritate antiquorum Patrum leuora sunt.

46. Quartum argum.
Opponitur quartò D. Thomas quòst. 27. art. 2. ad 3. vbi sic ait: *In ipsa perfectione diuini esse continetur & Verbum, & principium Verbi, sicut & quòcunque ad eius perfectionem pertinent.* Respondeo, diuinum esse dici dupliciter: scilicet diuinum esse Dei, vt vnus est natura; & diuinum esse Dei, vt est trinus, quò plus dicit quàm esse natura, aut esse Dei vt vnus est. Etenim quòlibet trinum personarum est perfecte Deus quoad naturam, non tamen trinus. Quamuis Deus sit etiam trinus non ratione naturæ, sed relationum personalium. S. Thomas igitur, loco citato in obiectione, loquitur de esse diuino sumpto secundo modo, cum ait, in ipsa perfectione diuini esse contineri & Verbum, & principium Verbi &c. si sermo sit de continentia formali. Sin autem tantum de eminentiali, fateamur in natura ipsa contineri eminenter hæc omnia. Verum hæc de inclusione formali disputamus.

47. Quintum argum.
Opponitur quintò, Quòlibet ens simplicissimum habere vnicam essentiam, quò sit

ratio totius esse ipsius. Atqui Deus est ens simplicissimum. Ergo habet vnicam essentiam, quò sit ratio totius esse, etiam personalis. Item hæc prædicatio, *Deus est Pater, Filius, & Spiritus sanctus*, vel est essentialis, vel accidentalis. Non potest dici esse accidentalis. Ergo est essentialis. Ergo pater quò pater, & filius quò filius, sunt quid essentialia.

Ad primum Respondeo, non esse verum quò vnus entis realiter simplicis, ratione tamen & virtualiter compositi atque multiplicis, vnica sit essentia, quò sit formaliter ratio totius esse ipsius quòmodocunque sumpti. Deus autem licet re simplicissimus sit, non tamen ratione: atque etiam est realiter trinus, non ratione naturæ solius, sed ratione proprietatum, & prout est pater, filius, & Spiritus sanctus. Qui tres sunt distincti realiter, & eatenus multi. Et habent quidem naturam seu essentiam Deitatis communem & vnicam: rationes tamen proprias habent diuersas, ex quibus vnà cum essentia existit ratio totius esse diuini adæquatè sumpti, vt est vnus & trinus. Ita vt quamuis hæc personarum vnica sit essentia communis, non tamen illa sola sit tota ratio personarum, neque totius esse diuini adæquatè sumpti.

48. Ad secundum Respondeo, prædicationem hanc, *Deus est Pater, Filius, & Spiritus sanctus*, esse logicè accidentalem. De ratione naturæ, siue non esse essentialis: esse nihilominus substantialia, physice, tumendo substantiam non pro natura aut essentia, sed pro eo quòd est substantiale quòmodocunque, pertinetque intrinsecè ad constitutionem suppositi substantialis. Est quoque illa prædicatio necessaria, & per se respectu Dei prout Deus naturæ constat. Nam Deo, licet non essentialiter, tamen secundum essentiam conuenit necessarò vt formaliter sit secundus dupliciter, & vt sit terminus vtriusque fecunditatis.

Dices, ex D. Thoma q. 39. art. 6. ad 2. hæc propositio *Deus est pater, & Essentia diuina est pater*, est propositio per se: non potest autem reuocari ad alium modum dicendi per se ex quatuor Aristotelicis, quàm ad primum, qui est quando attributum essentialia tribuitur subiecto: ergo &c.

49. Respondeo primò, posse reuocari ad secundum modum dicendi per se, quatenus est prædicatio attributi, non quidem essentiali sed tamen necessariò conueniens subiecto in modum proprietatis. Secundò, Aristotelem inter propositiones per se recensisse tantum directas. Iste autem sunt indirectæ, *Deus est pater: essentia diuina est pater*: quia subiectum latius patet, & in pluribus reperitur, quàm prædicatur, secunde habet quodam modo vt homo ad Petrum, aut animal ad hominem, propter virtualem vniuersalitem naturæ diuinæ.